



Warszawa, 17 lipca 2026 r.

*Stanowisko Green REV Institute w konsultacjach Komisji Europejskiej (call for evidence) dot.
10. sprawozdania w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej*

Szanowni Państwo,

Green REV Institute z zadowoleniem przyjmuje otwarcie procesu konsultacyjnego poprzedzającego przygotowanie 10. sprawozdania kohezyjnego. Uważamy, że przegląd polityki spójności - w tym śródkresowy przegląd perspektywy 2021–2027 oraz kształt jej powiązań z Europejskim Zielonym Ładem, transformacją cyfrową, konkurencyjnością i bezpieczeństwem - nie może być prowadzony w oderwaniu od kryzysu klimatycznego i systemowej transformacji, jakiej wymaga europejski system produkcji żywności. Polityka spójności jest drugim co do wielkości instrumentem finansowym UE i w praktyce współkształtuje system żywnościowy, rolny, gospodarczy i społeczny regionów wiejskich — dlatego jej ocena musi uwzględniać spójność z celami klimatycznymi i zdrowotnymi Unii, a nie tylko wskaźniki PKB czy zatrudnienia.

Główne postulaty

Spójność polityki spójności z celami klimatycznymi

Sprawozdanie powinno rzetelnie ocenić, w jakim stopniu środki EFRR, EFS+ i Funduszu Sprawiedliwej Transformacji faktycznie przyczyniają się do redukcji emisji, a w jakim - pośrednio lub bezpośrednio – utrwalają wysokoemisyjne, przemysłowe modele produkcji zwierzęcej w regionach wiejskich.



Rekomendujemy wprowadzenie zasad wykluczających finansowanie ze środków polityki spójności (oraz komplementarnych z nią instrumentów WPR) rozbudowy i intensyfikacji przemysłowych ferm zwierzęcych (tzw. CAFO), w tym infrastruktury okołohodowlanej (np. biometanownie zasilane odchodami zwierzęcymi na dużą skalę), jako sprzecznych z zasadą „nie czynić poważnych szkód” (DNSH) i celem neutralności klimatycznej.

Postulujemy ukierunkowanie wsparcia inwestycyjnego na dywersyfikację rolnictwa w stronę produkcji roślinnej, w tym białka roślinnego na cele spożywcze, oraz na przetwórstwo i krótkie łańcuchy dostaw żywności roślinnej – jako realny wkład w redukcję śladu środowiskowego regionów rolniczych.

Sprawiedliwa transformacja obszarów wiejskich

Fundusz Sprawiedliwej Transformacji i EFRR, oraz projektowane środki 2028-2034 powinny w większym stopniu wspierać reorientację zawodową i ekonomiczną społeczności zależnych od hodowli przemysłowej - analogicznie do wsparcia regionów górniczych - zamiast finansować dalszą intensyfikację produkcji zwierzęcej.

Zwracamy uwagę, że mieszkańcy i mieszkanki obszarów wiejskich sąsiadujących z wielkoprzemysłowymi fermami ponoszą realne koszty społeczne i zdrowotne (odory, zanieczyszczenie wód gruntowych, spadek wartości nieruchomości), które nie są dziś ujmowane w ocenie efektów polityki spójności. Postulujemy uwzględnienie tych efektów zewnętrznych w metodologii 10. sprawozdania.

Postulujemy szczególne wsparcie dla kobiet na obszarach wiejskich i w mniejszych ośrodkach miejskich (m.in. w ramach EFS+), które - jak pokazują nasze analizy - są nieproporcjonalnie dotknięte skutkami dyskryminacji krzyżowej oraz ograniczonym dostępem do usług publicznych na tych terenach.



Zdrowie publiczne i dostęp do zdrowej żywności jako wymiar spójności społecznej

Rekomendujemy włączenie do sprawozdania wskaźnika dostępu do zdrowej, zrównoważonej żywności (m.in. w żywieniu zbiorowym: szkoły, szpitale, instytucje publiczne) jako elementu oceny spójności społecznej, finansowanego komplementarnie z EFS+ i programów regionalnych.

Doświadczenia naszego programu „Roślinna Szkoła” pokazują, że inwestycje w edukację żywieniową i infrastrukturę stołówek szkolnych mają bezpośredni wpływ na zdrowie i wyniki edukacyjne dzieci, zwłaszcza w regionach słabiej rozwiniętych - powinny więc zostać uznane za kwalifikowalny, priorytetowy obszar wsparcia.

Transparentność i partycypacja

Postulujemy wzmocnienie zasady partnerstwa (partnership principle) poprzez obowiązkowe, realne włączanie organizacji strażniczych i klimatycznych (nie tylko przedstawicieli branży rolno-spożywczej) w monitorowanie i ewaluację programów regionalnych.

Apelujemy o pełną, otwartą i regularnie aktualizowaną sprawozdawczość dotyczącą beneficjentów końcowych środków polityki spójności trafiających pośrednio do sektora hodowlanego, na wzór postulatów zgłaszanych przez nas w ramach monitoringu WPR.

Ostrzeżenie przed deregulacją kosztem ambicji środowiskowych

Sprzeciwiamy się wykorzystywaniu pakietów „upraszczających” (omnibus) do faktycznego obniżania wymogów środowiskowych i klimatycznych warunkujących wypłatę środków spójnościowych. 10. sprawozdanie powinno jasno ocenić ryzyko takiego rozwodnienia ambicji.



Podsumowanie

Green REV Institute wzywa Komisję Europejską do potraktowania 10. sprawozdania kohezyjnego jako narzędzia rzeczywistej oceny, czy polityka spójności wspiera, czy hamuje transformację systemu żywnościowego i realizację celów klimatycznych UE. Jesteśmy gotowi przedstawić szczegółowe dane i analizy (w tym z prowadzonego przez nas od 2022 r. monitoringu wydatkowania środków WPR) na potrzeby dalszych prac Komisji.